

ESTD : October, 1994
THLA TIN CHHUAH CHANCHINBU
Kum khat lak man ₹50

JULY, 2022

Postal Registration No. MZR/70/2021-2023
RNI Registration No. 66996/96

Kristian Naupang

Vol. 28 Issue No. 331

INTERVIEW HSLC TOPPER 2022

DINSAWMKIMI

LALRAMDINA RALTE

• Choak leh Chawngzawng • Sihalpa leh Sazupui
• Chinghnia Beram vuna inthum • Huana ro phum ruk

Editor
Rinsailovi

Managing Editor
Rev. Lalbiaknia

Joint Editors
Rev. Benjamin Lalrinmawia
Upa Neihthanglunga
Zohmangaiha
Eric Lalnunmawia

Circulation Manager
Lalrcmmawia

Kristian Naupang

Synod Office, Second Floor
Mission Veng, Aizawl - 796001
Phone: 0389-2324590
email: kristiannaupang@gmail.com

A man pe duh leh a bu la duh chuan
Circulation Manager hriattir tur a ni.
Kum khat lak man ₹50

Kristian Naupang thu chbuahte hi Editor ngath dan a ni vek kheh lo.

A chungna thu awmte

Phêk

1. Editorial 1
2. Choak leh Chawngzawng 2
3. Interview 6
4. Mizo Nu huaisen- Pi Dêngvungi16
5. Sihal leh Sazupui17
6. Kângthai leh Mipa naupang pakhat 18
7. Chinghnia Beram vuna inthuum 19
8. Sihal leh Sakeibaknei 20
9. Huana ro phûm ruk 21
10. Quiz23
11. Thlawhtheihna 24
12. Hriatzauna 27
13. Chei rawh le 31
14. Ka hmuh ang hmu thei rawh 32

Hrisel a pawimawh

Mi zawng zawng hian duh pakhat pawimawh êm êm kan nei vek a, chu chu hrisêl taka awm a ni ngei ang. Kan ei leh in zawng zawng te leh kan chêt vêlna dân pawh hi hrisêl tak nih kan duh avânga kan tih a ni tlângpui thîn. Tûnlai khawvêlah ngat phei chuan hrisêlna hi a hlu hle a, kan hrisêl loh chuan kan suangtuah leh beisei te a bo thei thîn a. Kan sum leh pai pawhin a tuar phah thîn a ni.

Zirlai tân ngat phei chuan hrisêl hi a pawimawh hle. Kan hrisêl loh chuan kan zirna kawngah kan hlawhchhamin kan zirna pawh chhunzawm mumal thei lova awm theihna a ni. Eng pawh tiin thawk dâwn ila hrisêlna tha neih a ngai a, hrisêl loh chuan hna a thawh that theih loh a ni tih kan hre Chiang theuh âwm e. Pathianin kan that lai, vânglai leh hrisêl that lai hun hi ama tâna hmang tûrin min duh a; chuwângin, kan hrisêl that a ngai a ni.

Kan hrisêlna hi Pathian kuta innghat a nih avângin Pathian hre reng chung leh zah tak chung a kan awm reng hi a ngai tak zet a ni.

CHOAK leh CHAWNGZAWNG

(Bangladesh Thawnthu)

Ni khat chu Chawngzawng leh Choak pakhat hi thianah an insiam a, chaw pawh zawng dūn zêl tūrin thu an intiam a. Chaw zawng tūrin an chhuak dūn ta a. Pher chung a mi hmarcha pho chu Choak chuan a hmuhin, “E... Thian Chawngzawng, he hmarcha hi ei hnem thei thei... ineisiak ang hmiang,” a ti a.

The Crow and the Sparrow

“A tha e; i duh phawt chuan kan inel dāwn nia” tiin Chawngzawng chuan a chhâng a. Choak chuan, “A tlāwm zāwk apiang sa ineisakah aw,” a ti leh a. Chawngzawng chuan tūnah thianah kan insiam chauh a, sa ineisak tih chu a ti ve mai maiah a ngai a, “Ni ang hmiang” a ti ve ta rawk a.

An han inei siak a, Chawngzawng chuan hmarcha a ei ri ta hmiah hmiah mai a. Choak erawh chuan rilru dik lo, depdêt leh vervêk a chhuah a, hmarcha pum khat a ei zawh apiangin, pum 3-4 vêl hi Chawngzawng hmuh loh tūrin pher hnuaiah a thuk ru ta zeuh zeuh a.

A tâwpah chuan Choak chuan, “Nang aiin ka ei hnem zâwk i tlâwm ta a ni, ka hneh ta che, tûnah i sa ka ei tawh dâwn...” a ti ta khur khur mai a. Tûnah zet chuan a ti tak tak a ni tih Chawngzawng chuan a hre chhuak ta a ni.

Chawngzawng chuan, “Thian Choak, i ti tak tak tih tûnah chuan ka hre ta e. “I thu ang ni rawh se, i hnêna ka thutiam chu ka sût lo vang. Kan thutiam ang khân ka tlâwm zâwk si a, ka sa chu i ei ngei dâwn nia. Nimahsela, ka sa min ei hmain i hmui kha sil phawt rawh, nang chu thil tenawm, thil uih leh thil tawih, tenawm chi tinrêng ei thîn i ni si a. Sava tawp leh tenawm i nih hi tu man an hai si lo,” tiin a sawi ve leh a.

Choak chuan, “Ka hmui chu ka zu sil thuai ang a, chumi zawhah chuan Chawngzawng ka ei dâwn,” a ti rilru a, a hlim hle a. Tui awmna lui lam pan chuan a thlâwk pheh ta a. Lui hnênah chuan tui chu a dîl ta a; heti hian...

“Tui mi pe, ka hmui sil nân a ni a; sil fai zawh leh Chawngzawng sa ei nân” tiin a han dîl ta a. Lui chuan, “Thian Choak, tui i duh a ni maw? A tha e; amaherawhchu, nang chu thil tenawm tak tak ei thîn i nih avângin i hmui sil i duh chuan tui bêl va la rawh! Chuti chuan tui ka lo pe dâwn che nia,” tiin lui chuan a lo chhâng a. Choak chuan khawchhûnga bêl vawtu hnênah bêl min siamsak rawh tiin a han ngên leh a.

“Bêlvawtu... Belvawtu, ka hmui silna tui chawi nân bêl pakhat min siamsak rawh! Tui ka khaia ka hmui ka sil zawh chuan Chawngzawng sa ka ei dâwn a ni,” tiin a hrilh leh a. Choak thusawi a hriat chuan, Bêlvawtu chuan,

“Thian, Choak, bêl i duh a nih chuan, bêl siamna tûr hlum ka nei lo va, ka hnênah hlum rawn la la, bêl chu ka lo siamsak mai dâwn che nia,” a lo ti leh a.

Choak chu hmanhmawh takin hlum awmna lo pakhat a va thlâwk phei vat a, lei tlang hnênah chuan bêl siam nân hlum tlêm min pe rawh tiin a dîl leh a. Lei tlang chuan, “Choak, i hmui hi thil tenawm chi tinrêng ei nân i hman thîn avângin tuṭhulh i rawn ken loh chuan i la thei lo vang,” a lo ti leh a.

Choak chu khaw chhûnga thîrdêng in lam panin hmanhmawh takin a thlâwk phei leh ta a. Thîrdêngpa hnênah tuṭhulh siamsak tûrin a dîl leh a, “Ka pu thîrdêng tuṭhulh mim siamsak rawh, hlum sawh nân a ni a, hlum che bêl siam nân, bêl chu tui chawi nân, tui chu hmui sil nân, chumi zawhah Chawngzawng sa ka ei ang,” tiin a han hrilhfiah leh a.

Thîrdêng chuan, “Thian... Choak, tuṭhulh i duh chuan mei chhêmna tûr mei ka nei lo va, mei i va lâk loh chuan tuṭhulh chu ka siam thei lo vang che,” a ti leh a.

Choak chuan thenawma lo neitupa in lamah mei zawng tûrin a thlâwk chhuak leh ta a. Lo neitunu ber chuan chaw a lo chhâm hlih hlih mai a. Choak chuan in neitunu hnênah chuan, “Mei min pe thei em? Tuṭhulh siam nân, hlum sawh nân, bel siam nân, tui chawi nân, hmui sil nân, hmui sil zawhah Chawngzawng sa ka ei ang,” a ti leh a.

Lo neitupa nupui chuan, “Mei i duh chuan ka pe ang che. Amaherawhchu, engtin nge i ken dâwn?” tiin a zâwt a. Chawngzawng sa ei a châk tawh êm avângin choak chuan, “Mei chu ka hnungzângah hian rawn dah la ka thlawhpui mai ang,” tiin a chhâng a.

Lo neitu nupui chuan, thingfâk nung ṭha tak mai chu a hnungzângah chuan a dah a. A hmul a kâng ta chum chum a, rei vak lovah mei chuan choak chu a kâng hlum ta a.

Mahni ṭânghma chauh ena a duhâmna chu a thihpui ta a ni. Rilru tluangtlam tak putu Chawngzawng chuan hlim takin a nun a hmang chho ta hlah zâwk a ni.

*Interview***DINSAWMKIMI KAWMNA***(Ed = Editor, Dini = Dinsawmkimi)*

Tûn tumah hian Mizoram Board of School Education hnuaia High School Leaving Certificate (HSLC) 2022 result chhuaka pakhatna mi pahnih Dinsawmkimi leh Lalramdina Ralte kawmna kan târ lang dâwn a, chhiartuten an chanchin aţang hian entawn tûr kan neih ngei ka beisei a. Uluk deuhin kan chhiar ang a, anmahni ang kan ni ve thei a ni tih kan rilruah tuh ngheh tlat kan tum dâwn nia.

(Editor = Ed. Dinsawmkimi = Dini)

Ed: A hmasa berin in chhûngkaw chanchin min hrilh phawt la.

Dini: Kapu hi Ginkhawkam, Retire Science Consultant a ni a. Fanu mal kan ni a, ka pi leh pute bulah hian ka têt lai aţangin ka awm a, anni hi min enkawltute an ni. Tûnah hian Hunthar Vêng, Aizâwlah kan chêng mêk a ni.

Ed: School i luh tirh aţanga i kalna te min hrilh la, a thiam pâwl nge i nih a, a vântlâng tih te?

Dini: KG I leh Class II hi New Age Academy, Vaivakâwnah ka lût a, class III aţanga class VIII hi Young Learners' School, Kanan Vêngah ka lût a, class IX aţanga class X hi St. Joseph Higher Secondary School, Ramhlun North-ah ka lût a ni. Ka têt têt aţangin a thiam pâwl ka ni thîn a, ka

pu hian Science leh Mathematics kan thiam theihna tûrin min kaihruai nasa hle a ni.

Ed: I têt lai pawhin lehkha chu i thiam thei hle mai. I pi leh pute pawhin an chhuang ngawt chein ka ring a ni. A nih leh thu dang deuh, Kristian Naupang chanchinbu hi i lo chhiar ve ðhîn em? A eng column hi nge ngaihnawm i tiha i tuipei deuh?

Dini: Kristian Naupang chanchinbu hi ka chhiar ðhîn a, ngaihnawm ka ti thei hle a ni.

Ed: I tilâwmawm hle mai. I lo chhiar chhonzawm zêl dâwn nia aw. Article i rawn thawh ve ngei ka lo beisei dâwn nia. A nih leh i lehkha zir dân min lo hrilh la, ni khatah chawh rualin dârkâr eng zât nge i zir ðhin?

Dini: Lehkha hi kum tîr aţangin ðha takin ka zir nghâl a, by-heart aiin hriat thiam hi ka tum ðhîn. Ni khatah dârkâr 10 aţanga 12 vêl ka zir tlângpui ðhîn.

Ed: Hetiang dinhmunna i lo awm tâkah hian lehkha i thiam theih vâng hrim hrima thleng nge nia i inhriat, i zir peih vâng?

Dini: Ka ngaih dân chuan thawh rimna tel lo chuan talent hi eng mah a ni lo va. Chuvângin, thawh rimna leh Pathian vânga he dinhmun thleng thei niin ka inhria.

Ed: A lâwmawm hle mai, i thiam thei bawk a, i thawk rim bawk a. Dinmun sâng tak thleng tûrin ka duhsak che a ni. A nih leh lehkha i zir dâwnin i ÷awngtai ngai em? Bible te i chhiar ÷hîn em?

Dini: Lehkha zir dâwn hian ÷awngtai leh Bible chhiar hi ka hmaih ngai lo.

Ed: Nangma inhriat dânin pi leh pu leh nu leh pa thu âwih i inti em?

Dini: A theih ang tâwk tâwkah chuan ka âwih kimin ka inhria.

Ed: A lâwmawm hle mai. Pi leh pu leh nu leh pa thu âwih hi dam reina a nih bâkah hlawhtlinna a ni tih hi hriat reng tûr a nia. Ti daih ila, ÷hian hi i ngaina em? I zirna tibuai khawpin ÷hian i kâwm ngai em?

Dini: Aw, ÷hian kawm hi nuam ka ti êm êm a. Ka zirna tibuai khawp erawh chuan ÷hian hi ka kâwm ngai lo. Lehkha ka zir hun tibuai tûrin ÷hian ka kâwm ngai lo.

Ed: A nih leh school-ah zirtirtute hauh ngaiin i awm tawh em?

Dini: Hauh ngaiin ka awm zeuh zeuh chauh a ni.

Ed: Engati nge hauh ngaia i lo awm zeuh zeuh aw. Hauh ngai miah lova i awm ka ring tlat a ni. A nih leh topper nih hi i lo inring lâwk rêng em? Nge, i beisei aia sângah i awm?

Dini: Topper ni tûr hian theihtâwp chhuahin ka zir a; mahse, ka beisei ngam loh dinhmunah ka ding ta a ni.

Ed: Nangma pualin mobile phone i nei tawh em? FB, IG, etc. account i nei ve tawh em? I neih tawh chuan chûng thil chuan i zirna a tibuaiin i hria em?

Dini: IG account ka nei a, a dang chu ka khawih ngai lo, ka zirna tibuai khawp chuan ka khawih lo a ni.

Ed: Zirlai thenkhat chuan mobile phone te tângkai taka an hman laiin, thenkhat chuan an chhiat phah bawk a. Nang chu a hmang tângkai pâwlah i awm zêl ka ring tlat a, ka duhsak bawk che a ni.

Hetia topper i han nih tâkah hian nangmahah nghawng a nei ngeiin ka ring a, i rilrua lo lût hmasa leh he i dinhmun avâng hian eng nge i rilruah lian ber?

Dini: Ka rilruah chuan Pathian khawngaihna nasat leh sânzia a lang hmasa ber a; mahse, keini pawhin kan thawh ve a ngai tih hi a lian ber.

Ed: Sunday School i kal thîn ngei ang a, kaikim lâwmmman (medal) emaw, exam-na ti tha lâwmmman emaw i dawng tawh em?

Dini: Sunday School-ah hian kaikim lâwmmman chu kum tin deuhthaw ka la a, medal chu ka la dawng chiah lo.

Ed: I hma hun atâna i inruahman dân te min hrilh la, eng nge nih i tum a, i zir leh zêlna tûr lam te.

Dini: Ka zirna hi a theih chin chinah chhunzawm a, education/teaching lamah kal a, Professor (Science, Maths) nih ka tum ber a ni.

Ed: I lehkha zirna kawngah i chhûngten an ãanpui ãhîn che em? Nge, mahniin i zir ve tawp mai?

Dini: Ka chhûngte hian min support ãha êm êm a. Ka pu (Ginkhawkam) hian naupan têt aãangin Maths leh Grammer te hi uluk takin min zirtîr ãhîn a. Ka ãangkai pui hle a. Ka pu min zirtîrna leh tuipuina avângin tûn dinhmun hi thleng thei niin ka inhria. Ka chhûngte dang pawh hian lehkha ka zir theihna tûrin theihtâwp an chhuah vek a ni.

Ed: Chhûngkua nangmah pui theitu tûr ãha tak i nei a, i harsatna leh ãanpui i ngaih huna pui thei tûr che i bul hnaiah an awm reng bawk a. I vânei hle mai. Awle, ka zawhna te ãha takin min chhânsak a, ka lâwm hle mai. A tâwp nân he chanchinbu lo chhiartute hian eng angin nge hre reng che sela i duh min hrilh la, an hnêna sawi duh i neih apiang sawi tel bawk la.

Dini: Pathian ãih mi, nu leh pa leh pi leh pute thu âwih leh mi taima entawn tlâk nia hriat reng mi nih ka duh a.

Naupangte hi chuan Pathian hre reng chungin

lo lian chho se, an thil tihna apiangah taima tak leh tumruh takin thawk zêl se. Thawh rimna zawng zawngah hlâwkna a awm tih hre reng bawk se ka duh ber a ni.

LALRAMDINA RALTE KAWMNA

(Ed = Editor, Rda = Lalramdina Ralte)

Ed: A hmasa berin in chhûngkaw chanchin min hrilh thei em?

Rda: Ka pa hming chu Lal̄hakima a ni a, ka nu hming chu Mary Lalneihzuali a ni. Unau pathum kan ni a, u hmeichhia pakhat leh nau mipa pakhat ka nei a. Kan chhûngkuain Mission Vêngah kan chêng mêk a ni.

Ed: School i luh tirh aţanga i kalna te min hrilh la, a thiam p awl nge i nih a, a v ntl ang tih te?

Rda : KG-I aţanga Class 8 thleng hi Mary Mount School, Tl ngnuamah ka l t a. Class 9 leh 10 hi St. Paul’s Higher Secondary School, Tl ngnuamah ka l t. Ka school kalnaah hian kan class-ah chuan a thiam p awl chu kan ni  h n.

Ed: Lehkha chu i thiam thei hle mai. I nu leh pa leh pi leh pute pawhin an chhuang ngawt chein ka ring a ni. A nih leh thu dang deuh, Kristian Naupang chanchinbu hi i lo chhiar ve  h n em?

Rda : Kristian Naupang chanchinbu hi ka chhiar thîn a, Hmutheitua leh Hriatzauna huang hi ka column ngainat ber te an ni.

Ed : I tilâwmawm hle mai. I Lo chhiar chhonzawm zêl dâwn nia aw. Article i rawn thawh ve ngei ka lo beisei dâwn nia. A nih leh engti ang chiahin nge lehkha i zir dân min lo hrilh la, ni khatah chawh rualin dârkâr eng zât nge i zir thîn?

Rda : Lehkha ka zir dâwn hian ka ṭawngṭai hmasa phawt thîn a; tichuan, thiam bel nân zirlai hi ka zâak chhuak thîn. Chawhrualin ni khatah hian darkar li aṭanga darkar sarih ka zir tlângpui thîn.

Ed : Hetiang dinhmun i lo thlen tâkah hian lehkha i thiam theih vâng hrim hrima thleng nge nia i inhriat, i zir peih vâng?

Rda : A thiam thei pâwl chu ka ni tho nain kum tîr aṭangin ka zirlai te hi taima tak leh inthlahdah hauh lovin thiam tumin kan zir nghâl zêl a, hei vâng hi a niin ka hria.

Ed : A lâwmawm hle mai. I thiam thei bawk a, i thawk rim bawk a. Dinhmun sâng tak thleng tûrin ka duhsak che a ni. A nih leh lehkha i zir dâwnin i ṭawngṭai thîn a, Bible i chhiar ngai em?

Rda : Ni e, lehkha zir dâwn hian kan ṭawngṭai a, Bible hi chu zir zawh hnuah, zan mut dâwn apiangin ka chhiar thîn.

Ed: Nangma inhriat dânin pi leh pu leh nu leh pa thu âwih i inti em?

Rda : A theih ang tâwk tâwkah chuan ka pi leh pu leh nu leh pa te thu hi ka âwih chuan ka inhria.

Ed: A lâwmawm hle mai. Pi leh pu leh nu leh pa thu âwih hi dam reina a nih bâkah hlawhtlinna a ni tih hi hriat reng tûr a nia. A nih leh thian hi i ngaina em? I zirna tibuai khawpin thian i kâwm ngai em?

Rda : Thian hi ka kâwm tam lutuk lo va, ka zirna tibuai khawpin ka kâwm ngai lo.

Ed: School-ah zirtirtute hauh ngaiin i awm tawh em?

Rda : Hauh ngaiin ka awm lutuk ngai lo va, lehkhabu pai loh vâng emaw, school form hâk sual palh vâng emawa hauh ka tawh châng a awm zeuh zeuh.

Ed: Hauh tâwk miah lo hi chu kan vâng a nih hi ti raw! A nih leh topper nih hi i lo inring lâwk rêng em? Nge, i beisei aia sângah i awm?

Rda : Topper nih hi ka beisei ngam chiah lo va, a ti tha pâwl nih erawh hi chu ka inbeisei ve tho mai. Kan beiseina aia sângah Pathianin min hlang kai niin ka hria.

Ed: Nangma pualin mobile phone i nei tawh em? FB, IG, etc. account i nei ve tawh em? I neih tawh chuan chûng thil chuan i zirna a tibuaiin i hria em?

Rda : Aw nei tawh e, IG account ka nei a, zirna tibuai khawp hi chuan ka hmang ngai lo.

Ed : Mi tam takin mobile phone te ʔangkai taka an hman laiin, mi ʔhenkhat chuan kan nih tûr ang nih loh phah nân te kan hmang bawk a. Nang chu naupang fel leh lehkha thiam thei tak i ni bawk a, a hmang ʔangkai pâwlah i awm zêl ka ring tlat a, ka duhsak bawk che a ni.

Hetia topper i han nih tâkah hian nangmahah nghawng a nei ngeiin ka ring a, i rilrua lo lût hmasa leh he i dinhmun avâng hian eng nge i rilruah lian ber?

Rda : Kan dîlna te Pathianin min chhânsak a. Chhûngte, ʔhianta leh zirtirtute duhsakna leh ʔawngʔaina avânga malsâwmna kan dawn te hi ka rilruah chuan a lian ber a ni.

Ed : Sunday School i kal ʔhîn ngei ang a, kaikim lâwmman (medal) emaw, exam-na ti ʔha lâwmman emaw i dawng tawh em?

Rda : Sunday School-ah hian kaikim lâwmman chu ka dawng deuh ziah a, exam-naah hian honours-ah ka la pass reng a ni.

Ed : I hma hun atâna i inruahman dân te min hrilh la, eng nge nih i tum a, i zir leh zêlna tûr lam te.

Rda : Higher Secondary hi St. Paul's-ah ka lût ang a, Science subject ka la dâwn a. Nih tum chu ka

nei nain sawi chhuah ka la duh chiah lo deuh,
Pathian kutah ka la dah rih a ni.

Ed : I lehkha zirna kawngah i chhûngten an ãnpui
thîn che em? Nge, mahniin i zir ve tawp mai?

Rda : KG leh Primary School la luh lai khân ka
chhûngten min ãnpui ziah thîn a. Middle
School chinah hi chuan mahniin ka zir tawp mai
a ni. Hriat chian loh leh thiam loh deuh ka neih
chânga han zawh châng ka nei bawk.

Ed : Awle, ka zawhna te tha takin min chhânsak a,
ka lâwm hle mai. A tâwp nân he chanchinbu lo
chhiartute hian eng angin nge hre reng che sela
i duh min hrilh la, an hnêna sawi duh i neih
apiang sawi tel bawk la.

Rda : Pathian thu zâwm ila, nu leh pa, chhûngte leh
zirtirtute thu âwih ila. Kan hna apiang rinawm
leh taima takin thawk ila. Zirlai chuan taima
takin lehkha zir ila. Office-a thawk pawhin
rinawm takin thawk bawk ila.

Mi rinawm leh thawk rimte hi Pathianin mal a
sâwm thîn tih hre reng ila. Pathian malsâwm tlâka
rim taka kan thawh chuan malsâwmna kan dawng
ngei ngei dâwn a ni tih hi ka sawi duh a ni.

Mi inngaitlâwm leh thawk rim angin miin min
hre reng se ka duh ber a ni.

MIZO NU HUAISEN - PI DÊNGVUNGI

Upa L. Nunthara, Saitual

Hmânlai deuh tawhah khân Pi Dêngvungi leh a pasal chu lo-ah hlo thlovin an feh a. Chutia hlo an thlawh lai chuan a pasal chu sakeiin a rawn seh ta a. Pi Dêngvungi chuan a pasal bânah a vuan a, a tuthlawhin sakei lû-ah chuan a chêk nghek nghek a. Mi dang, an thâwm hriain an lo pung khâwm a. Sakei chu vauah a zuang lût ta a.

A pasal zâwnna tûr hlâng phuarna tûr chhat ngam an awm si lo va, amah Dêngvungi bawk chu sakei zuan luhna vauah chuan hrui chhat tûrin a va kal a. Sakei chu a hmaia thisen luang zâwih zâwihin thing bulah a lo t̄hu vûng mai a. Pi Dêngvungi chu a lo en a; mahse, engtin mah a ti ngam lo. Pi Dêngvungi chuan hrui chu a chhat a, a pasal chu an zâwn haw ta a ni.

A hnuah chuan sakei chu an hual a, an kâp hlum ta a. Pi Dêngvungi chehna chu a lo na hle a, kâp hlum lo mah se a thihpui tho an ring hial a ni. Pi Dêngvungi hian sakei hlauhawm hmaah pawh a pasal hi pên khat pawh a hnung tawlhsan lo a ni. A pasal tân hian ama nunna ngei pawh a pe huam a ni.

Hei hi thawnthu mai mai a ni lo va, a tak ngeia thil thleng a ni a, a hun lai chuan Zoram a dêng chhuak a ni.

SIHALPA LEH SAZUPUI

Hmânlai hian khaw pakhat hmun nuam êm êm mai hi a awm a, ramngaw te chu an nei ðha êm êm mai a, a chhângah chuan ramsa chi tinrêng an chêng a, an hlim hlawm êm êm a ni.

Vawi khat chu, Sihalpa rilṭâm êm êm mai pakhat hi chaw zawnga a vah a vah laiin, sazupui hi a va hmu fuh hlauh mai a, a thau ðhain ei a châkawm êm êm mai lehngâl a, chutianga thau ðha a hmuh chuan Sihalpa chu lâwmin a nui vur vur a, a hmoi vêl chu a liak hlup hlup a, “Engah nge sazupui saw thlîr reng lo hian ka ei mai loh ang, a tui hmêl ropui si a,” tiin a ngaihtuah a.

Tichuan, sazupui lo kal chu chîk takin a lo thlîr a, a lo châng kharh mai a, a bul hnai deuh a lo thlen chuan man mai tumin a han zuan a, sazupui hlau chu rang mang khênin an tlân sawn vat a, an um zui ve ngâl a. Sihalpa rilṭâm tawh lutuk chu a chau tawh kher mai, a ei tûr bera a suangtuah sazupui lah chu a ûm pha ta mang lo va; mahse, man tum chuan a theihpatâwp an chhuah leh hrâm hrâm a, a man dâwn ðêp tih chuan a thlah leh ðhîn a, chutiang rêng rêng chuan a hun chu a hmang nilêng ta mai a, a beidawng ru ta êm êm a.

Nakinah chuan beidawng leh thinrim êm êm chuan sazupui chu kalsan zai a rêl ta a. Râl khat aṅang chuan sazupui tla chu a thlîr reng a, “A pawî tawh lo ve. Hêng sazupui mai mai, a sa a tui loh tehrêng nêh, ka kaah hian rawn dah pawh ni se ka ei duh miah chuang lovang,” a ti ta ringawt a. A beidawng lutuk chuan hmun dangah ei tûr dang zawngin a awmna hmun chu a kalsan ta a.

KÂNGTHAI LEH MIPA NAUPANG PAKHAT

Hmânlai hian mipa naupang pakhat hi a awm a, vawi khat chu ramhnuaiyah a lêng vêl a, chutia a kal vêlnaah chuan lui pakhat hi a thleng hlawl mai a, a piah lawkah chuan kângthai hi a hmu a. A nuin, “Kângthai hi a kan a na êm a, khawih miah suh ang che, khuai zuk ang maiin min tina thei a ni,” a tih te kha a hre reng a. Mahse, chu mipa naupang chuan hnim dang ang bawk ni maiin a hria a, a kûng awm dân a en chuan mi tihnat theihna nei hmêlin a hre lo va, a zuk ban de de a, a khawih chhin ta a, a khawih rual rual chuan a kut chu khuai zûk ang mai hian na a ti ta êm êm a, a na ti chu a ƣe vawn vawn a, a rah tûr pawh en ta lo chuan, a hnung zâwngin a tlu thuai a.

A tho leh vat a, kangthaiin a kanna kutzungtang chu a kut lehlamin a chelh a, in lam panin a tlan haw ta a. “Ka nu, kângthaiin min kâng a, a na lutuk, en teh, ka kutzungtang pawh hi a sen vek a, a vûng bawk a nia,” a ti a.

“Kângthai khawih chuan khatiang khân a awm thîn alâwm. Khawih lo tûrin ka hrilh lâwk tawh che a ni lâwm ni? I khawih duh a nih rau rau chuan, khawih de de lovin ham bawrh bawrh tawh zâwk ang che,” tia hrilh chungin a nu chuan damdawi a hnawihsak mawlh mawlh a.

A thu min zirtûr: Aia upate, kan nu leh pa te thu hi a fing zâwk a, thil an hre tam tâwk bawk a, chu vâng chuan engkimah an thu kan ngaithla ang a, kan zâwm bawk thîn tûr a ni.

CHINGHNIA BERÂM VUNA INTHUAM

Hmânlai hian Chinghne pakhat hi a awm a, sa seh tûr zawngin ramhnuaiah a vâk vêl ruai a, a kal kual a kal kual tâkah chuan ngaw kiang lawka awm khaw pakhat hi a va thleng hlawl a. Chutah le, phûla berâm rual lo tla sup sup an hmu chiah chu seh tumin a veh ta a.

A sir lawkah chuan ramsa dangin berâm an seh tawhna vun lo let reng chu a hmu bawk a. A va pan hnai a, berâm vun a hmuh chuan ngaihtuahna tenawm tak a puttîr a, chu a ngaihtuahna chu he berâm vun hi sin ta se, an tlatna hmunah chuan a awm ve ang a, duh ang tâwkin an sa a ei thei dâwnin a inhria a, berâm vun lo let reng chu a la a, a inthuum ta a.

Chutia a inthuum a, berâm rual zînga a tla hman chauh tih chuan berâm vêngtu chu lo kalin, a berâm rualho chu a khalh haw ta mai a. Khaw chhûnga an luh chuan, berâmpu chuan berâm huangah a khalh lût ta vek a, a chhuah pah chuan nghet takin kawngkhâr chu a kalh leh bawk a.

Berâmpu chu ina a luh rual chuan a nupui chuan berâm sa a ei châk thu a lo hrîlh a, zanriah ei tûr atân talhsak tûrin a lo dîl bawk a. Berâmpu chu berâmho dah khâwmnaah chuan kal lêt leh in, berâm thau tha deuh ber tûr a zawng a, berâm vuna inthuum

CHINGHNIA chu thau hmêl deuh bera a hriat avângin a hruai hrang a, a hreipui lian zet chuan a chêk hlum ta a; tichuan, tui ti takin zanriah hmeh atân an nupa chuan an ei ta daih a ni.

A zirtîr: Sualna chuan hremna a hmu ðhîn a ni.

SIHAL LEH SAKEIBAKNEI

Ni khat chu Sakeibaknei la hmu ngai rêng rêng lo Sihal hi ngawah a vâk vêl a. Vawilekhatah a kalna tûr kawng tak maiah chuan ramhnuai lalpa Sakeibaknei chu a lo lang thut mai a, sihal chu a phu hlum dâwn hial a. Hlauvin a tâlchhia a, a kuaah a tawm char char a.

Chu sihal chu a chhuahvah leh ngam hnu chuan ðum khat chu sakeibaknei a tâwk leh ta a, chumi ðum chuan chu sa ropui tak mai chu tâl chhiatsan lovin meikhup zâl zâl chungin kawng sîrah a pêl a, a hmuh vawi thumnaah pheh chuan huaisen takin Sakeibaknei chu a bia a, khaw chin leh an chhûngkaw chanchin te a zâwt ve ngam ta hial a!

**A zirtir : Kan thil tawn fo chu ngaiah
kan nei mai ðhîn.**

HUANA RO PHÛM RÛK

Hmânlai hian khaw pakhatah nupa pakhat hi an awm a, fapa pahnih an nei a, huan zau pui mai hi an nei bawk a. Mahse, an fapa neih pahnih te chu an thatchhe êm êm mai a, eng mah tih peih hi an nei lo va. Khuaa lên kual leh nula rîm bâk peih an nei lo a ni. An hma hun tûr pawh ngaihtuahna châng an hre lo va, chu chuan a pa rilru chu a tihah êm êm mai a. A fapaten rilru nei lêk lova an lêng a hmuh te hian a lo ʔap ru fo ʔhîn a ni.

Ni khat chu chhûngkaw pa ber chu a nuamsam lo va, khum betin a na a, a na viau a ni. Doctor an ko nghâl vat a, a lo thlen chuan an enkawl nghâl vat a; mahse, ʔhat zai rêng a rêl thei lo. A ni têlin a chau zêl a, a thi dâwn hnai a ni tih chu a chhûngte hnênah doctor chuan a hrilh tlang ta a. A chhûngte pawh chuan an hre thiam ve ta a; tichuan, an fapa te pahnih chu an ko va, an pain a hmuh duh thu an hrilh a, a pa kiangah chuan an va kal hnai a, ʔhutna an rem fel a, a pa thusawi ngaithla tûrin an ʔthu ta a. A pa chuan a fapate hnênah chuan, “Fate u, ka thi thuai dâwn a, ka thih hmain ka thurûk hrilh che u ka duh a ni. Kan huanah khuan ro hlu tak ka phûm ru a, ka thih hunah ka ro chu in lo lai chhuak ang a; mahse, ka ro phum rûkna lai ber chu ka hre thei tawh si lo va, huan pum pui in laih chhuah vek a ngai dâwn ta a ni,” tiin a pa chuan a fapate pahnih bulah chuan zawi tê hian a sawi a.

Chûng thu te a hrilh zawh hnu lawk chuan, an pa chu a thi ve ta a. A fapate pahnih chuan a pa thi chu an sùn a, an ûi êm êm a, an ÷ap an ÷ap a.

Ni khua a lo rei a, an pa ro phûm rûk zawng tûr chuan an thawk chhuak ve ÷an ta a. A hmasa ber atân an huan kil lehlam a÷angin an lai ÷an a; mahse, chu lai hmunah chuan ro chu an lai chhuak si lo va, an laih bâk hmun dang chu an laih chhonzawm zêl a. An unau chuan an huan chu an lai ta zêl a, thla eng emaw zât lai chu rim takin huan chu an lai a. Huan chhûnga hnim leh lung rêng rêng chu cheh phawn loh leh laih chhuah loh an nei lo va, an huan chu a fai kuar a, an lai phut chhuak ta dap a. Khawiah mah chuan ro phûm rûk chu an la hmu chuang lo va; mahse, an huan lei erawh chu an let dip ÷ha hle thung a ni. Ro phûm rûk an hmuh tâk si lovah chuan an beidawng ta hle mai a.

Fûr a lo thleng a, an huana an thei chîn sa apple te, serthlum te leh thei chi dang dangho chu an rawn duah hluah hluah a, rah ÷ha tak an rawn chhuah hlawm a. An unau chuan an thei ÷ha tak tak te chu an lo va, an hralh a, pawisa tam tak an lei chhuak ta a. Nakinah phei chuan khawpui hnai bera thei zuara sumdâwng hi an ko lût a, an huana thei rahte chu an entîr a, ÷ha a tih êm avâng chuan sumdâwngpa chuan an hnênah, “E khai, hetiang rêng rênga thei rah ÷ha hi ka la hmu ngai lo, a vai hian ka lei vek ang,” a ti ta mai a. A pawisa a la chhuak a, thei rah man tûr pawisa tam tham zet chu a phawrh a, a pe ta vek mai a ni. Tichuan, sum tam tham tak an la hmuh ngai loh chu an nei ta ÷euh mai a ni.

Quiz

Bible hmangin zawhna hrang hrang chhân tûr kan rawn dah leh ta, eng zât nge kan chhân theih i han enchhin ang u aw...

1. Khawi tlânga an awm laiin nge Isua vânah a lâwn?
2. Isua pana tui chungka kal kha tu nge?
3. Isua zirtîr Chanchin Ṭha hrila India rma lo kal kha tu nge?
4. Paula Juda hming kha eng nge?
5. Kornelia kha eng pâwl hotu nge a nih?
6. Abrahamama te khaw hlui kha eng nge a hming?
7. Tu nge Kornelia hnênah inlâr?
8. Makabia awmzia eng nge?
9. Isua zirtîr zînga mi Simona kha eng pâwlah nge a tel ṭhin?
10. Jeriko khuaa Isuan mitdel a tihdam kha tu nge?

1 Olivet tiang; 2. Paterra; 3. Thomas; 4. Saula; 5. Itali;
6. Ur; 7. Pathian Vantîrhkoh;
8. Tuboh; 9. Zecalot Pawl; 10. Bartimata

THLAWHTHEIHNA

Pastor Benjamin Lalrinmawia, Bûkpui

Thlawhtheihna hi chi hrang hrang a awm a: Thlawhtheihna ÷henkhat chu an thla emaw a chung vir hmangin emaw vân sângah an thlâwk ÷hîn a. Chûng thlawhtheihnate chu aeroplane, helicopter leh glider te an ni.

Helicopter

Aeroplane

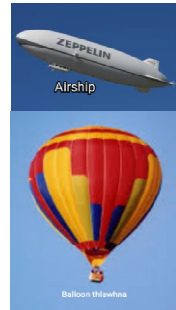

Glider (sailplane)

Hang gliding

Thlawhtheihna ÷henkhat chu boruak a chhûngah thunin vân sângah an kâng ÷hîn. Chûng chu balloon te, airship te an ni. Thlawhtheihna ÷henkhat Aeroplane, helicopter leh airship te chuan khâwl (engine) an nei a. Glider leh balloon te erawh chuan khâwl an nei lo. Kea rah kal chi te pawh an siam a ni.

Airship

Balloon thlawhna

Thlawhtheihna lian, mihring tam tak phur ÷hinho hi airliner tih an ni a. Airliner chu ram hla tak zinna atâna chak leh rang ber a ni. Ruah sûr lai pawhin a thlâwk thei a, tlâng sâng tak takte pawh a thlawh khum thei a ni. Chutianga him taka thlâwk thei tûr leh a chuan man tlêm thei tûra mi thiamten uluk taka an duan a ni.

Indo nâna hman chi thlawhtheihnate pawh an siam a, chutianga chu jet fighter an ni a. A ÷hen pheih chu dârkâr khatah Km 3200 a chaktein an thlâwk thei a ni.

Bomb te an pai a, an duhna hmunah
an thlâk thei a, an duhna hmun an
kâp thei a. An hlauhawm êm êm a ni.

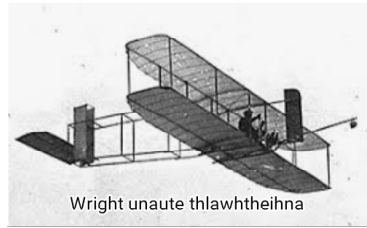

Thlawhtheihna lam thil
buaipuina hi aviation an ti a. Thlawhtheihna pian hmang
tûr duan leh siam te chu aeronautics tih a ni. Mihring
phur chi thlawhtheihnate chu mihring (pilot)-in an khalh
thîn a. Mihring chuan ngai lo, remote control hmanga
râl khat aṅanga khalh chite pawh an siam tawh a ni.

Thlawhtheihna chanchin (History)

Mihring zînga thlâwk hmasa ber nia an sawite chu
balloon ham puar hmanga thlâwk an ni a. France mi
Jean-Francois Pilâtre de Rozier-a leh Francois Laurent
d'Arlandes-ate ni 21 November 1783-ah khân
Montgolfier brothers siam balloon hampuar hmangin
Paris-ah an thlâwk a ni. Chumi hnu kum 1853-ah chuan
British mi engineer George Cayley-a chuan khawvéla
glider (thlawhna khâwl nei lo chi) hmasa ber a siam
chhuak a. A chhiahhlawh chu hlau chung chungin a
chuantîr a, a tlâk hmain ruam tawi tê chu a thlawh khum
hman a ni. Kum 1890 chhovah khân German mi Otto
Lilienthal-a chuan glider tê chi a siam ve leh a. Mahse,
thui lo tê tê chauh an thlâwk thei. Thlawhtheihna
(Aeroplane) hmasa ber hmanga thlâwkte chu America
rama awm Wright unau an ni a. Ni 17 December 1903-
ah khân an thlâwk a ni. Wilbur-a leh Orville-ate chuan
Ohio state-a Dayton khuaah thîrsakawr siamthatna dâwr
te tak tê an nei a. Glider hmanga thlawh an zir ve thîn.
An tum tak erawh chu Glider-ah chuan khâwl nung thei
vuaha boruaka thlawh a ni. Nakinah chuan petrol hmang

khâwl an vuah ta a. An thlâwk lai hmuhpui tûrin an thiante an sâwm a. Kitty Hawk khaw daia an thlâwk lai en tûrin mi panga chauh an lo kal. An thlawhtheihna siamah chuan ÷umkhatah mi pakhat chauh a chuan theih avângin a chuang zâwk tûr ÷hum an vâwr a. Orville-a a chak a. Khâwl chu an han tinung a. Lei aţanga thlâwk kângin second 12 chhûng a thlâwk a ni. Wilbur-a an thlâwk ve leh a. Second 59 chhûngin feet 852 a thui a thlâwk a. Thlawhtheihna chu hmuhchhuah a lo ni ta.

Vân chung sâng taka hmanrua engmah hman lova mihring a thlawh hun tûr chu Lal Isua lo kal lehna nî-ah a ni ang. Nakinah chuan vântirhkohte angin kan la thlâwk ve thei dâwn a ni. Mahse, Isua ring duh lo, a thu awih duh lotute chu vânah an thlâwk chho ve dâwn lo va, hremhmunah paihin an awm zâwk dâwn a ni.

Zawhna

1. Thlawhtheihnaah i chuang tawh em?
2. Pathianin finna a pêk vângin mihring chuan thlawhtheihna a siam thei chauh niin i ring em?
3. Isua lo kal hunah vânah i thlâwk chho ve ang em?

Hriatzauna Htuang

RI

Ri hi engtin nge a lo awm a, engtin nge kan lo hriat tihte in ngaihtuah ngai em? Engtin nge ri sîn te, ri thûm te, ri ring te leh ri zawi te hi a lo awm hran tih te hi kan lo chîk tawh ngai em aw? Tûn tumah chuan ri chungchâng kan sawi dâwn a ni.

Engtin nge ri a lo awm?

Thil eng emaw a chêt nghawr khân ri a lo awm ta mai thîn a. Boruakin i hrawka i aw bâwm (vocal cords) kha a rawn ti che a; tichuan, i lo ɣawng ta thîn a. ɤingtang i perh pawhin a hrui rang taka a nghawr char char khân ri a lo siam thîn. Phone-ah emaw, TV-ah emaw thil i ngaihthlâk pawh khân a chhûnga a ri pe chhuaktu lai kha awmze nei takin a lo che a; tichuan, a ri i lo hre ta thîn a ni. Ri chu thil eng emaw che/nghawrin a siam a ni a. Thil eng emaw tak a chêt loh chuan ri a awm thei lo tihna a nih chu.

Engtin nge ri kan hriat?

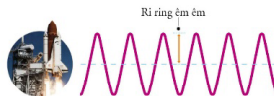
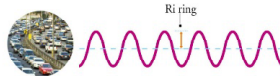
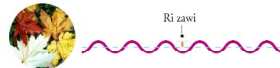
Ri chu thil eng emaw chêin a siam a ni kan ti a, chu ri chu engtin nge kan lo hriat theih tâk le? Ri chu thahrui chi khat fâwn vêl a nih avângin a lo chhuahna aṅanga kan hnên lo thleng tûrin kal tlangna eng emaw tak a neih ngei a ngai a. Sikula i kal dâwnin kalkawng khawi emaw ber i zawh ngei ngei a ngai a,

khati ang deuh khân ri pawhin kal tlangna tûr eng emaw tal a neih ngei ngei a ngai a ni. Ri chuan boruak emaw, tui emaw, thil sakhat emaw kal tlang nân a hmang thîn a. Thil eng mah awm lohna, boruak pawh awm lohna hmunah chuan ri hian a kal tlangna tûr a neih loh avângin thil che nasa tak pawh awm se ri a awm thei lo a ni. Ri fâwn chuan kan beng a lo thleng a, kan beng chhûnga beng dâr chu a rawn su che a, beng dâr chuan hriatna thazâm hmangin thluak a hriattîr vat a; tichuan, ri kan lo hre ta thîn a ni.

Ri rin zâwng

Ri khân kalna tûr eng emaw a mamawh ngei ngei tih kan sawi tawh a. A kalkawngah hian rîn ngîl anga ding taka kal mai lovin fâwn chungin a kal a. A fâwn a sân poh leh a ring a, a fâwn a hniam poh leh a zawi mai thîn. Thing hnah tla ri chu hniam têa a fâwn laiin, kawngpuia lîrthei tam tak tlân ri chu a fâwn a sâng hle tihna a nih chu. Ri fâwn hniam chuan kan beng dâr zawi têin a nawr chê a, ri zawi tê kan lo hre thîn a; ri fâwn sâng erawh chuan kan beng dâr na takin a nawr che a, ri ring tak kan lo hre ta thîn a ni. Ri fâwn chi hrang hrangin kan beng dâr an nawr chêt dân chu a danglam zêl avângin ri chi hrang hrang kan lo thliar hrang thiam ta thîn a nih chu.

RI FÂWN SÂN ZÂWNG LEH A RIN/ZAWH DÂN INZAWMNA

Ri sâng leh ri hniam

Ri sâng leh ri hniam awmzia kan hria em aw? Sava hrâm ri hi ri sâng a ni a, motor lian tlan ri hi ri hniam a ni thung. A hma lama kan sawi tawh ang khân ri chu fawn chungin a kal a, a fawn inkâr kha a zîm chuan ri sâng a lo ni thîn a, a fawn inkâr kha a thui chuan ri hniam a lo ni mai thîn. Mihring beng hian ri fawn hriat theih chin a nei a, ri fawn zîm êm êm leh ri fawn zau êm êmte a hre thei lo a, chûng rite chu khâwl hmang chauhin kan hre thei a ni. Ri hniam lutuk mihring bengin a hriat tham mang loh hi *infrasound* an ti a, *infrasound* hian hlauhna leh rilru chi-aina te a siam thei a, ramhuai film siamtu thenkhatte hian *infrasound* hi an film-ah an dah tel thîn. Ri sâng lutuk mihring bengin a hriat phâk loh hi *ultrasound* an ti thung. Daktawrten damlo kawchhûng awm dân en nâna an hman tângkai tak ultrasound khâwl hian ri sâng tak a tichhuak a, chu chu kawchhûnga thil awmah khân a insawh khâwk a; tichuan, ri insawh khâwk dân chu thlalâkin a siam chhuak ta thîn a ni.

Ri a lo awm dân te, a fawn vêl dân te, kan bengin ri chi hrang hrang a lo hriat a, a lo thliar hran theih mai dân a tâng te hian Pathian thilsiam makzia leh ropuzia a lang Chiang hle a ni.

KRISTIAN TLANGAU LEH KRISTIAN NAUPANG MAN PEK DAN

Kristian Tlangau leh Kristian Naupang Chanchinbu man hetiangin a pek theih e.

1. Synod Office, Aizawlah mahni ngei kalin emaw mi dang kuta thawnin emaw a pek theih.
2. Dak (Post Office) kal tlangin Money Order hmangin a pek theih a. Thawnnna tur address chu hetiang hi a ni.

***The Circulation Manager,
Kristian Tlangau Chanchinbu,
Synod Office, Aizawl,
Mizoram - 796 001-***

3. Bank kal tlangin a pek theih bawk, hetiangin
 - (1) Account Holder : MPC, SYNOD
Account Number : 10665620059
Bank : **Sate Bank of India**
Branch : Mission Veng Branch
IFSC : SBIN0007058
 - (2) Account Holder : MPC, SYNOD
Account Number : 25047048954
Bank : **Mizoram Rural Bank**
Branch : Khatla Branch
IFSC : SBIN0RRMIGB
 - (3) Account Holder : MPC, SYNOD
Account Number : 001101820000093
Bank : **MCAB**
Branch : Centenary Branch
IFSC : YESB0MAB007

Bank kal tlanga pete chuan an pek veleh an pekna receipt an screeshot ang a, Agent hming leh address kimchang nen a hnuai Phone No. kan dahah hian Whatsapp leh remchang dang hmangin thawn nghal tur a ni. Kan thunna Bank Account hi hriattir tel tur a ni. (Eg. SBI Account-ah nge, MRB nge Apex Account-ah).

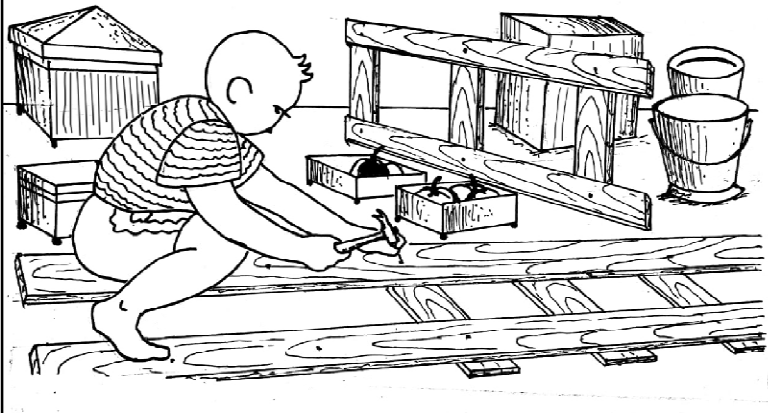
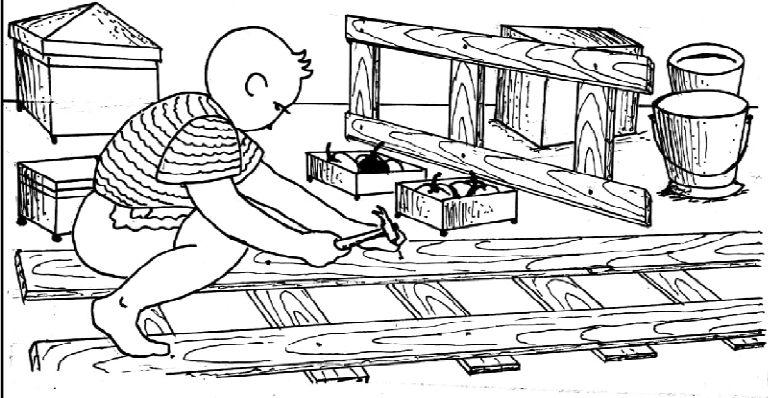
Thawnnna tur : PU LALFAKZUALA
Phone No. : +91-9862473218

CHEI RAWH LE!

KA HMUH ANG HMU THEI RAWH

A chung a lemziak chi hnih khi ngun takin en la,
a inan lohna chi ruk hmu thei rawh.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

TLANGNUAM WEST KOHRAN PRIMARY DEPARTMENT 2022

To,

RAMTHAR VENG KOHHRAN SENIOR DEPARTMENT
ZIRTIKTU LEH ZIRLAITE-2022

Published by Rev. Lalbiaknia
Synod Literature & Publication Board, Aizawl and
Printed at the Synod Press, Mission Veng, Aizawl - 796001. Copies - 27,500